

Ekstraferien for arbeidstakere over 60 år er omdiskutert

Selv om det snart er 50 år siden det ble innført en ekstra ferieuke for arbeidstakere over 60 år, er ordningen fortsatt kontroversiell og på enkelte områder uavklart. Det kan for eksempel stilles spørsmål om en arbeidstaker over 60 år som arbeider i en turnusordning selv kan bestemme at ekstraferien legges til høytider. I denne artikkelen gjennomgås historikken og regelverket.

Den femte ferieuken

Ferieloven gir i utgangspunktet alle arbeidstakere krav på 25 virkedagers ferie hvert år. Dette gjelder uavhengig av om arbeidstaker har opptjent feriepenger i det forutgående opptjeningsåret. Som virkedager regnes alle dager som ikke er søndager eller lovbestemte helge- eller høytidsdager. Det vil si at både lørdager og andre dager som etter arbeidstakers arbeidstidsordning er fridager, og som ikke er lovbestemte helge- eller høytidsdager, inngår i virkedagsbegrepet. Lovens 25 virkedager utgjør dermed fire uker og én dag, som er den ferien arbeidstaker etter loven kan kreve å avvikle.

Tidligere var ferien kun fire uker, men statsminister Gro Harlem Brundtland innførte i 1981 én ekstra feriedag som en begynnelse mot en femte ferieuke («Gro-dagen»).

Virkedager etter ferieloven vil altså ikke nødvendigvis, og i praksis svært sjelden, tilsvare faktiske arbeidsdager for arbeidstaker. Virkedagsbegrepet kan derfor lett føre til misforståelser og er derfor uheldig.

Under hovedoppgjøret i 2000 ble LO og NHO enige om å innføre den femte ferieuken og selv om ferieloven kun gir arbeidstakere krav på ferie i fire uker og én dag hvert år, har

de fleste arbeidstakere i Norge i dag krav på fem ukers ferie, altså 30 virkedager, enten gjennom kollektive eller individuelle avtaler, eller ved at arbeidsgiver ensidig har fastsatt en slik ordning. Arbeidsgiver står for øvrig fritt til å avtale eller ensidig fastsette enda lenger ferie.

Arbeidstakere over 60 år

Arbeidstakere over 60 år har rett til ekstraferie på seks virkedager hvert år. Det vil si at disse arbeidstakerne har rett til totalt 31 virkedager ferie hvert år. Som følge av virkedagsbegrepet utgjør dette totalt fem uker og én feriedag.

Ekstraferien for arbeidstakere over 60 år ble vedtatt i 1976. Bakgrunnen for lovendringen var et ønske om å sikre eldre arbeidstakere mer ferie, basert på en antakelse om at denne gruppen arbeidstakere har et større behov for hvile og rekreasjon enn yngre arbeidstakere. Det ble dessuten den gang uttalt at ordningen skulle ha et videre perspektiv enn de rent helsemessige aspektene. Det ble videre uttalt at en slik generell ordning kan «ses som en 'honnørordning' til de som gjennom mange års arbeidsinnsats har vært med på å bygge opp den velstand vi har i dag».

Tanken var, og er fortsatt, at dette indirekte kan bidra til å redusere sykefraværet og holde eldre arbeidstakere lenger i arbeid.

Retten til ekstraferie gjelder for alle arbeidstakere som fyller 60 år i løpet av ferieåret. Frem til 2008 gjaldt retten kun for arbeidstakere som fylte 60 år innen 1. september i ferieåret. Departementet mente imidlertid at et skille mellom arbeidstakere som tilhører samme årskull kunne virke urimelig, samtidig som det ville ha en viss forenklingseffekt å fjerne dette skjæringstidspunktet.

EKSTRAFERIE. Arbeidstakere over 60 år har rett til ekstraferie på seks virkedager hvert år. Det vil si at disse arbeidstakerne har rett til totalt 31 virkedager ferie hvert år.

Hva med ekstraferien når arbeidsgiver allerede har innført fem ukers ferie?

Mange arbeidstakere i Norge har som nevnt i dag rett til en årlig ferie på fem uker (30 virkedager), enten gjennom kollektive avtaler, individuelle avtaler eller gjennom arbeidsgiverbestemte ordninger. Et særlig spørsmål er om den lovfestede ekstraferien for arbeidstakere over 60 år i slike tilfeller kommer i tillegg til den avtalefestede eller arbeidsgiverbestemte ferien på fem uker, slik at arbeidstakere over 60 år har krav på seks uker ferie.

En variant av dette spørsmålet ble behandlet av Borgarting lagmannsrett i 2014. I denne saken var spørsmålet om en gruppe arbeidstakere over 60 år ved Oslo universitetssykehus HF, som allerede hadde seks uker avtalefestet ferie før innføringen av den lovfestede ekstraferien, derved hadde krav på én uke ekstraferie. Lagmannsretten kom til at ferieloven ikke hjemlet et slikt krav om syv uker ferie, siden ekstraferien til arbeidstakere over 60 år kun kommer i tillegg til lovens minimumskrav om ferie på fire uker og én dag. Ferieloven sikrer altså kun arbeidstakere over 60 år én ukes ekstraferie i tillegg til lovens minimum, ikke i tillegg til den ferien vedkommende allerede måtte ha krav på.

I mange kollektive avtaler, eksempelvis i stat og kommuner, fremgår det imidlertid at ekstraferien skal komme i tillegg til den femte ferieuken. I praksis har derfor mange arbeidstakere over 60 år i dag krav på seks uker og én

ERIK RÅD HERLOFSEN

Advokat med arbeidsrett som sitt spesialfelt. Var medlem av Statens seniorråd fra 2004–2017. Partner i advokatfirmaet Helmr AS.

dag ferie i året, fordi dette følger eksplisitt av tariffavtalene.

Det finnes for øvrig særregler i det offentlige og i enkelte private virksomheter om såkalte «seniordager» (tjenestefri med eller uten lønn) som kan innvilges etter fylte 62 år eller særskilt i det året en arbeidstaker går av med pensjon. Disse reglene omtales ikke i denne artikkelen.

Hvem bestemmer når ekstraferien skal avvikles?

Arbeidsgiver har på samme måte som for den ordinære ferien plikt til å sørge for at ekstraferien avvikles i løpet av ferieåret.

Da reglene om ekstraferie ble innført, ble det også drøftet om den ansatte selv burde få bestemme når han eller hun ville ta ut ekstraferien. Departementet fremhevet at det ville vanskeliggjøre de sosialpolitiske intensjonene bak lovendringen dersom arbeidsgiver skulle kunne bestemme tidspunktet. Det ble dessuten poengtert at målet må være at den ansatte tar fri når vedkommendes individuelle behov for hvile og rekreasjon er størst. At den ansatte selv kan bestemme når ekstraferien skal tas, ble altså ansett for å styrke hensynet bak reglene.

Det verserer imidlertid nå en rettssak for Gulating lagmannsrett hvor spørsmålet er om en sykepleier som var satt opp på en vakt 2. juledag i en turnusordning, kunne bestemme at hun i stedet benyttet ekstraferien sammenhengende i julen (23.–28. desember). Sykepleieren vant fram i Sør-Rogaland tingrett og ble tilkjent en erstatning på 10.000 kroner for det velferdstapet hun led ved å måtte avbryte juleferien for å gå på jobb 2. juledag. Time kommune med bistand av KS har imidlertid anket dommen. Utgangspunktet er at arbeidstakere over 60 år selv velger når ekstraferien skal benyttes, men spørsmålet er om turnusarbeidere over 60 år kan velge å legge ekstraferien i tilknytning til høytidsperioder. Dette vil i så tilfelle medføre at turnusarbeidere under 60 år får mindre frihet til å ta ferie i tilknytning til høytidsperioder. (VI OVER 60 vil omtale lagmannsrettens dom når den foreligger.)

Kan ekstraferien deles opp?

Arbeidstakere over 60 år bestemmer selv når ekstraferien skal avvikles, og kan velge om ekstraferien skal tas samlet eller deles opp. Arbeidstaker kan imidlertid ikke oppnå mer

ekstraferie enn én normal arbeidsuke uavhengig av hvordan vedkommende deler opp ferien. Hvis ekstraferien deles, kan altså arbeidstaker bare kreve å få fri så mange arbeidsdager som vedkommende normalt har i løpet av en uke. Om ekstraferien for eksempel deles opp i to perioder, kan ikke arbeidstaker kreve å avvikle tre virkedagers ferie i begge periodene, men må nøye seg med å avvikle det antall arbeidsdager som til sammen normalt utgjør én arbeidsuke for vedkommende, som for en vanlig heltidsansatt er fem arbeidsdager.

Står ekstraferien for ansatte over 60 år for fall?

Den lovbestemte ekstra ferieuken til arbeidstakere over 60 år er omdiskutert. Det har blitt hevdet at dagens 60-åringer ikke har det samme behovet for ekstraferie som 60-åringer før i tiden, og at andre arbeidstakergrupper (funksjonshemmede, småbarnsforeldre mv.) kan ha et vel så stort behov for ekstra dager.

Arbeidstakerorganisasjonen Econa foreslo i 2015 å fjerne den ekstra ferieuken for ansatte over 60 år og heller gi denne til småbarnsforeldre. NHO ønsket den gang debatten velkommen og foreslo samtidig at hevingen av 70-årsgrensen, som skjedde samme år, burde medføre at man bør være 63 år for å kunne få den ekstra ferieuken.

Trygve Hegnar kommenterte utspillet fra Econa i sin leder i Finansavisen og kalte utspillet merkelig og oppsiktsvekkende.

Kilder: LB-2014-107549. Ferieloven: Lovkommentar av Ragnhild Nakling og Julie Piil Lorentzen. Jærbladet 19.03.2025

INGEN GRUNN TIL Å ENDRE

Ekstraferien for arbeidstakere har fungert etter sin hensikt i snart 50 år, og det foreligger få grunner til å avvikle ordningen – særlig sett i sammenheng med at denne uken for mange er tariffestet. Norge trenger arbeidskraft og dersom den ekstra ferieuken for arbeidstakere over 60 år kan bidra til redusert sykefravær og at flere står lenger i arbeid, er det ingen grunn til å sette ordningen i spill.